

ЗАТВЕРДЖУЮ
в.о. директора ГО "ІППО"
О. Ф. Новіков
08.10.2022 р.

ТИПОВА ПРОГРАМА підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Професійна діяльність сучасного вчителя»

Розробник(и): ГО «ІППО» ЄДРПОУ 43771659

Рецензент(и): в.о. директора ГО "ІППО" Новіков О. Ф.

Термін дії програми: з 2025 до 2030 року

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність типової програми - Актуальність програми зумовлена потребою безперервного професійного розвитку вчителя, оновлення методик навчання, оцінювання та педагогічної взаємодії відповідно до сучасних освітніх викликів.

Цільова група: Вчителі закладів загальної середньої освіти незалежно від предметної спеціалізації.

Обсяг (тривалість): Загальний обсяг підвищення кваліфікації за цією програмою в межах одного освітнього циклу становить від 2 до 30 годин (0,06-1 кредит ЄКТС) та визначається індивідуально залежно від кількості обраних слухачем освітніх компонентів (тем). Слухач може проходити програму повторно, обираючи нові теми. У кожному випадку у сертифікаті зазначається фактично пройдений обсяг годин та тематика навчання.

Особливості реалізації програми - Програма має модульну структуру та реалізується у вигляді окремих освітніх циклів. У межах одного освітнього циклу слухач обирає одну або кілька тем відповідно до власних освітніх потреб. Кожна тема є логічно завершеним освітнім компонентом та може реалізовуватися автономно. Підсумковий обсяг підвищення кваліфікації в межах одного циклу формується шляхом накопичення обраних тем і становить від 2 до 30 годин. Слухач може проходити програму повторно, обираючи нові теми. За результатами кожного освітнього циклу видається окремий документ про підвищення кваліфікації із зазначенням фактично пройдених годин та тематики навчання.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна

Мета підвищення кваліфікації - Підвищення професійної компетентності вчителів у сфері сучасної педагогічної діяльності.

Завдання підвищення кваліфікації:

- Оновлення педагогічних і методичних підходів
- Розвиток навичок оцінювання результатів навчання
- Професійна рефлексія та саморозвиток

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- педагогічна компетентність
- методична компетентність
- комунікативна компетентність
- рефлексивна компетентність

Очікувані результати підвищення кваліфікації: Вчителі зможуть ефективно планувати та реалізовувати освітній процес, застосовувати сучасні методики та інструменти оцінювання.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації – Оцінювання здійснюється на основі виконання рекомендованих практичних та самостійних завдань, участі в проєктній діяльності, тестування або підсумкової роботи відповідно до програми.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації – Сертифікат або свідоцтво про підвищення кваліфікації встановленого зразка із зазначенням теми, обсягу годин та кредитів ЄКТС відповідно до вимог законодавства

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Навчально-тематичний план відображає перелік можливих курсів (тем), що реалізуються в межах програми. Проходження всіх тем, наведених у плані, не є обов'язковим. Кожна тема є окремим освітнім компонентом і може реалізовуватися автономно.

№	Назва теми	Лекції, год	Самостійна робота, год (мін.-макс.)	Усього, год (мін.-макс.)
1	Ненасильницька комунікація. Співпраця між вчителем та учнями НУШ.	1	1-29	2-30
2	Сучасний учитель. Використання асоціацій на уроках.	1	1-29	2-30
3	Ресурсний стан вчителя. Профілактика вигорання.	1	1-29	2-30
4	Цифрова компетентність вчителя. Інтерактивні плакати.	1	1-29	2-30
5	Тренди в освіті: практичні інструменти для вчителя	1	1-29	2-30
6	Розвиток ІКТ компетентностей вчителя в освітньому процесі.	1	1-29	2-30
7	Організація командної роботи на уроці. Ефективний тайм-менеджмент вчителя.	1	1-29	2-30
8	Здоров'я вчителя та учня. Елементи йогатерпії на уроці.	1	1-29	2-30
9	Інституційний аудит та учитель: точки взаємодії	1	1-29	2-30
10	Конфліктологія в освітньому форматі для вчителів та вихователів.	1	1-29	2-30
11	Участь у всеукраїнських та міжнародних розвиваючих проєктах і конкурсах для учнів та вчителів.	1	1-29	2-30
12	Педагогічні методи підвищення мотивації школярів під час дистанційного навчання	1	1-29	2-30
13	Імідж мотивуючого вчителя. Педагогічний стиль 25/26.	1	1-29	2-30
14	Open AI. Методика застосування штучного інтелекту в освітньому процесі.	1	1-29	2-30
15	Інструменти сучасного Педагога. Техніки зйомки та монтажу освітніх міні-фільмів для захоплюючого уроку	1	1-29	2-30
16	Розвиток Педагогічної компетентності. Від розділових знаків до стилістичної майстерності.	1	1-29	2-30

№	Назва теми	Лекції, год	Самостійна робота, год (мін.-макс.)	Усього, год (мін.-макс.)
17	Використання конструктора Lego на уроках природничого циклу у середній та старшій школі	1	1-29	2-30
18	Формування культурної компетентності учнів на уроках української літератури 5-6 класів: вимоги програми й можливості вчителя	1	1-29	2-30
19	Формування безпечного освітнього середовища в контексті НУШ	1	1-29	2-30
20	Подкаст як освітній інструмент	1	1-29	2-30
21	Психологічна компетентність вчителя-предметника на уроці	1	1-29	2-30
22	Практичний досвід використання подкастингу на уроках та при подоланні освітніх втрат.	1	1-29	2-30
23	Методика використання подкастів у навчанні. На одній хвилині з учнями.	1	1-29	2-30
24	Розвиток психологічної компетентності керівника закладу освіти.	1	1-29	2-30
25	Мінімізація освітніх втрат шляхом цифровізації індивідуального освітнього середовища.	1	1-29	2-30
26	Проблема вірусних захворювань, зокрема гепатиту А, в навчальних закладах	1	1-29	2-30
27	Оздоровчі та запобіжні заходи проти масових захворювань в закладі освіти.	1	1-29	2-30
28	Ресурси внутрішньої сили: практичні інструменти для підтримки психічного здоров'я педагогів у військовий період	1	1-29	2-30
29	Педагогічне партнерство в НУШ	1	1-29	2-30
30	Розвиток педагогіки партнерства. Спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками.	1	1-29	2-30
31	Проектне навчання на уроках географії у 7 класі НУШ: ресурси для проведення наукових експериментів	1	1-29	2-30
32	Українська мова в НУШ 7 класу: використання ігрових методик	1	1-29	2-30
33	Перша допомога в школі: що має знати кожен педагог у критичній ситуації.	1	1-29	2-30
34	Перші хвилини після травми: покрокові дії вчителя	1	1-29	2-30
35	Освітні технології, ШІ та програма eTwinning на допомогу вчителю	1	1-29	2-30
36	ШІ на уроці в реальному часі: імпровізація, натхнення, взаємодія	1	1-29	2-30
37	ШІ на допомогу вчителю: швидше, ефективніше, креативніше	1	1-29	2-30
38	Від внутрішнього стимулу до професійного успіху: тренінг для вчителя	1	1-29	2-30
39	ШІ-асистент для педагога: промпти, що економлять час і підсилюють навчальний результат.	1	1-29	2-30

№	Назва теми	Лекції, год	Самостійна робота, год (мін.-макс.)	Усього, год (мін.-макс.)
40	Викладання у Воєнний час: адаптивні стратегії та програми підтримки для дистанційного навчання та подолання викликів.	1	1-29	2-30
41	Тривога, ПТСР, відчуженість: як розпізнати та підтримати учня на уроках НУШ	1	1-29	2-30
42	Емоційний інтелект на уроках мистецтва: як образотворче мистецтво і музика підтримують дитину	1	1-29	2-30
43	Майндфулнес у класі: прості практики для вихователя ЗДО та вчителя молодших класів.	1	1-29	2-30
44	Педагогічне вигорання: реальна профілактика — для всіх педагогів	1	1-29	2-30
45	Коли учень мовчить або вибухає: психологічний погляд на тривогу і травму очима вчителя-предметника	1	1-29	2-30
46	Коли слів недостатньо: уроки образотворчого мистецтва і музики як простір психологічного розвитку і підтримки	1	1-29	2-30
47	Внутрішній ресурс педагога: психологічні стратегії стійкості в умовах хронічної невизначеності	1	1-29	2-30
48	2 хвилини, які змінюють урок: психологічні практики усвідомленості для вихователя ЗДО і вчителя молодших класів	1	1-29	2-30
49	Вигорання педагога — не слабкість, а сигнал: психологічні причини, рання діагностика і реальний вихід	1	1-29	2-30

3. ЗМІСТ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ

Тема 1. Ненасильницька комунікація. Співпраця між вчителем та учнями НУШ.

Ключові питання теми: Побачити дистанційне навчання в умовах НУШ з яскравої сторони, що дає можливості для розвитку

Тема 2. Сучасний учитель. Використання асоціацій на уроках.

Ключові питання теми: Акцент доповіді буде базуватись на 'візуалізації' сучасного освітнього контенту. Саме 'картинка' є домінантною для сучасних дітей, тому викладач має бути 'в тренді' й завжди готовий до інтеграції - як міжпредметної, так і міжвікової. Сьогодні педагог не передає знання, а створює 'картину світу' для кожної дити...власне, рівень деталізації цих освітніх 'полотен' демонструє якість взаємодії між учнем та його ментором...

Тема 3. Ресурсний стан вчителя. Профілактика вигорання.

Ключові питання теми: В умовах карантину перед вчителями постали нові виклики. А також в процесі взаємодії з дітьми та батьками педагоги можуть почуватися виснаженими. Від якості їхнього відпочинку та здоров'я залежатиме ще не один навчальний рік. А щоб профілактикувати вигорання, треба не лише якісно організувати свою роботу, але й правильно відпочивати. Тренувальні вправи і ресурсне спілкування налаштовують педагогів на хорошу відпустку

Тема 4. Цифрова компетентність вчителя. Інтерактивні плакати.

Ключові питання теми: Використання інтерактивних плакатів в навчальному процесі сприяє тому, що учні краще сприймають матеріал, підвищується інтерес до предмета, підвищується ефективність їх самостійної роботи та впливає на якість формування практичних умінь і навичок. Плакати формують уміння самостійно працювати з джерелами інформації, дають змогу учню бачити результат та оцінку своєї праці, можливість знайти правильну відповідь, поглибити знання

Тема 5. Тренди в освіті: практичні інструменти для вчителя

Ключові питання теми: В програмі передбачено огляд більше 10 перевірених платформ та сервісів. Учасники отримують презентацію, шаблон для конспекту тренінгу, посилання на всі платформи, різні додатки покрокові інструкції до сервісів, шаблони уроків, готові матеріали для друку тощо та море натхнення. Тренінг побудовано за практико-орієнтованим підходом: 50% теорія і 50% практика. ТРЕНД №1. МІКРОНАВЧАННЯ ТРЕНД №2. ПЕРСОНАЛІЗОВАНЕ НАВЧАННЯ ТРЕНД №3. АДАПТИВНЕ НАВЧАННЯ ТРЕНД №4. ГЕЙМІФІКАЦІЯ ТРЕНД №5. ПРОЄКТНЕ НАВЧАННЯ ТРЕНД №6. ПРОБЛЕМНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ТРЕНД №7. НАВЧАННЯ ПРОТЯГОМ ЖИТТЯ. ОГЛЯД ПРОВІДНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СЬОГОДНІ. ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО ПЛАНУ РОЗВИТКУ

Тема 6. Розвиток ІКТ компетентностей вчителя в освітньому процесі.

Ключові питання теми: Сьогодні відбувається цифрова трансформація суспільства, на що покладаються великі сподівання, щодо підвищення якості життя, підвищення продуктивності праці, що дає можливості інтегруватися в сучасному світі. Звичайно важливе значення має матеріально-технічне оснащення. Але ще більш важливим є готовність використання новітніх інформаційних технологій в повсякденному житті, в різних сферах діяльності людини і передусім в освіті. Важливим є питання підвищення ІКТ компетентності вчителів, загальна цифрова трансформація. На сьогоднішній день організація онлайн-комунікації вчителя і учня займає перше місце. Яким чином організувати освітній процес так, щоб і вчитель міг спокійно працювати з цифровими ресурсами, мав зворотній зв'язок з учнями та колегами.

Тема 7. Організація командної роботи на уроці. Ефективний тайм-менеджмент вчителя.

Ключові питання теми: Метою будь-якого проекту є створення продукту. Agile є гнучким підходом. Основним принципом «гнучкої» роботи над проектом є розбиття всього процесу роботи на невеликі етапи, що завершуються демонстрацією поетапно створеного продукту.

Тема 8. Здоров'я вчителя та учня. Елементи йогатерпії на уроці.

Ключові питання теми: Сучасна школа має бути відкритою до нових методів і підходів забезпечення фізичного та емоційного здоров'я учасників навчально-виховного процесу. В умовах складної епідеміологічної ситуації і карантинних заходів ми спостерігаємо не лише зниження фізичної активності учнів і вчителів, а і суттєве зростання рівня тривожних станів. Навчальний процес пов'язаний з достатньо високим рівнем стресової напруги, необхідністю тривалої роботи з увагою та гіподинамією. Запропонований комплекс фізичних вправ та дихальних технік дозволяє: -Зняти напруження м'язів грудному та шийному відділах хребта, що прямо впливає як на поставу, так і на кровообіг головного мозку. - Підтримати високий рівень концентрації уваги як вчителів, так і учнів. - Розвивати підтримувати ефективну роботу усієї респіраторної системи, що особливо актуально в умовах епідемії Covid 19. Простота вправ і дихальних технік дозволяє використовувати їх прямо під час уроку в класі або online, а їх доведена ефективність забезпечує позитивний вплив як на фізичне самопочуття, так і на стан вегетативної

нервової системи.

Тема 9. Інституційний аудит та учитель: точки взаємодії

Ключові питання теми: Одним із заходів державного нагляду контролю у сфері загальної середньої освіти є інституційний аудит. Захід, який вже встиг здобути популярність серед педагогів, як завдяки реальним фактам, так - і міфам. Та питання якісної освіти залишається цікавим та актуальним для всіх учасників освітнього процесу.

Тема 10. Конфліктологія в освітньому форматі для вчителів та вихователів.

Ключові питання теми: Конфліктні ситуації в школі між учнями та вчителями часто виникають через небажання та невміння вислуховувати одне одного. Методи активного слухання допоможуть виходити з багатьох неприємних ситуацій.

Тема 11. Участь у всеукраїнських та міжнародних розвиваючих проєктах і конкурсах для учнів та вчителів.

Ключові питання теми: Кожен проєкт Малої академії наук націлений, аби ще більше розкрити потенціал учнів в позаурочний час, що сприятиме їхньому професійному розвитку в обраній ними сфері. Відповідно ми розповімо про міжнародні олімпіади, Музей науки, можливості лаборотного простору 'ExLab', проєкт з громадянської освіти 'Агенти змін', бізнес-інкбатор 'Ukrainian Future', нову платформу МАН та багато іншого. Також розкажемо, яку користь дає кожен проєкт як учню, так і вчителю. Педагоги матимуть змогу поставити запитання з тем, що їх цікавлять та безпосередньо пов'язані з діяльністю Малої академії наук.

Тема 12. Педагогічні методи підвищення мотивації школярів під час дистанційного навчання

Ключові питання теми: - чим характерна мотиваційна сфера школярів різного віку - в чому полягає головна проблема мотивації в дистанційному форматі - технологічний інструментарій сучасного вчителя

Тема 13. Імідж мотивуючого вчителя. Педагогічний стиль 25/26.

Ключові питання теми: Сучасна школа не стоїть на місці- її розвиток давно помітний в суспільстві і реформування не оминуло жодної освітньої ланки. Вчителі теж мають йти в ногу з прогресивними змінами, проте часто вони, будучи гарними спеціалістами та досвідченими педагогами, все ще лишаються відомими лише у межах своєї школи. Але ж мета вчителя- доносити світло знань, ділитися ним з оточуючими. Як почати процес виринання з комфортних меж власного колективу- про це в цьому вебінарі

Тема 14. Open AI. Методика застосування штучного інтелекту в освітньому процесі.

Ключові питання теми: Освітняни під час тренінгу розглянуть сервіси для створення освітнього контенту на основі штучного інтелекту. Опанують методикою розробки та застосування даних ресурсів в умовах змішаного та дистанційного навчання. Ознайомляться із особливостями та перевагами різних онлайн-платформ для взаємозв'язку з учнями із елементами штучного інтелекту. Навчатся створювати сайти, монтувати саундтреки, відео, картини на основі нейронних мереж.

Тема 15. Інструменти сучасного Педагога. Техніки зйомки та монтажу освітніх міні-фільмів для захоплюючого уроку

Ключові питання теми: Сучасна школа відчуває потребу у використанні сучасних методів залучення учнів до навчального процесу. Створення навчальних міні-фільмів є одним з таких методів.

Тема 16. Розвиток Педагогічної компетентності. Від розділових знаків до стилістичної майстерності.

Ключові питання теми: Запровадження практичних заходів, що спонукатимуть до об'єднання зусиль всіх учасників освітнього процесу з метою організації освітнього процесу, направлено на здобуття навичок майбутнього; засвоєння педагогічними працівниками закладів освіти системи практичного втілення ефективних засобів для формування навичок продуктивної взаємодії, комунікації, аналізу ситуації та ін.; спільними зусиллями забезпечувати процес, направлений на завтра, а не на вчора.

Тема 17. Використання конструктора Lego на уроках природничого циклу у середній та старшій школі

Ключові питання теми: Lego- це одна з найвідоміших освітніх технологій, що будується на інтегрованих принципах навчання. Поєднання елементів гри та експериментування, дозволить запам'ятати більший об'єм інформації, одночасно застосувавши теоретичну частину матеріалу на практиці

Тема 18. Формування культурної компетентності учнів на уроках української літератури 5-6 класів: вимоги програми й можливості вчителя

Ключові питання теми: У контексті реалізації вимог державного стандарту 2020 року, модельних шкільних програм постає необхідність активізації культурного матеріалу під час аналізу літературних творів для формування в учнів предметної компетентності, знань, умінь, навичок, широкого світогляду. Заплановано розглянути поняття культурної компетентності, практичні шляхи її формування на уроках української літератури в Новій українській школі

Тема 19. Формування безпечного освітнього середовища в контексті НУШ

Ключові питання теми: Сучасна школа відчуває потребу в отриманні практичних знань, умінь та ефективних технологій, що дають змогу безпечного освітнього середовища заснованого на довірі й співпраці. Тому актуальність проблеми зумовлена тим, що передбачає оволодіння технологією ненасильницького спілкування як інструменту ефективної комунікації та взаємодії, а також ознайомлення з цінностями та принципами побудови педагогіки партнерства в контексті НУШ.

Тема 20. Подкаст як освітній інструмент

Ключові питання теми: 1. Базова інформація про подкастинг. 2. Поняття подкастингу. 3. Структура та типологія подкастів. 4. Ідеї застосування під час уроків.

Тема 21. Психологічна компетентність вчителя-предметника на уроці

Ключові питання теми: У межах Національної програми психічного здоров'я та психосоціальної підтримки під керівництвом першої леді України цей вебінар-тренінг надасть змогу вчителям закладів освіти опанувати нові навички, ділитися досвідом, використовувати у своїй роботі інструменти та матеріали, передбачені міжнародними стандартами.

Тема 22. Практичний досвід використання подкастингу на уроках та при подоланні освітніх втрат.

Ключові питання теми: 1. Базова інформація про подкастинг. 2. Поняття подкастингу. 3. Структура та типологія подкастів. 4. Ідеї застосування під час уроків.

Тема 23. Методика використання подкастів у навчанні. На одній хвилині з учнями.

Ключові питання теми: 1. Базова інформація про подкастинг. 2. Поняття подкастингу. 3. Структура та типологія подкастів. 4. Ідеї застосування під час уроків.

Тема 24. Розвиток психологічної компетентності керівника закладу освіти.

Ключові питання теми: У межах Національної програми психічного здоров'я та психосоціальної підтримки під керівництвом першої леді України цей вебінар-тренінг надасть змогу вчителям закладів освіти опанувати нові навички, ділитися досвідом, використовувати у своїй роботі інструменти та матеріали, передбачені міжнародними стандартами.

Тема 25. Мінімізація освітніх втрат шляхом цифровізації індивідуального освітнього середовища.

Ключові питання теми: 1. Алгоритм оцінювання освітніх втрат. 2. Шляхи мінімізації освітніх втрат 3. Надання якісних освітніх послуг - постійний та безперервний процес 4. Ринок надання послуг по створенню цифрового освітнього середовища 5. Алгоритм створення ХОС 6. Розробка та реалізація проекту по створенню ХОС закладу освіти, вчителя, класу, учня

Тема 26. Проблема вірусних захворювань, зокрема гепатиту А, в навчальних закладах

Ключові питання теми: Реалії організації навчання в умовах війни, наслідки інфекції COVID-19, виявлення спалахів гепатиту А по областях України дають підстави для привернення уваги освітян до проблеми організації навчального процесу поряд з наявними вогнищами небезпечних інфекцій

Тема 27. Оздоровчі та запобіжні заходи проти масових захворювань в закладі освіти.

Ключові питання теми: Реалії організації навчання в умовах війни, наслідки інфекції COVID-19, виявлення спалахів гепатиту А по областях України дають підстави для привернення уваги освітян до проблеми організації навчального процесу поряд з наявними вогнищами небезпечних інфекцій

Тема 28. Ресурси внутрішньої сили: практичні інструменти для підтримки психічного здоров'я педагогів у військовий період

Ключові питання теми: Сучасний педагог має опанувати нові ролі та вправно організувати навчання. В цьому активному процесі є ризик емоційного вигорання, який може спровокувати нерівномірний розподіл власних ресурсів. Отримання знань про дієве, творче відновлення, яке дає змогу працювати з різними стадіями СЕВ.

Тема 29. Педагогічне партнерство в НУШ

Ключові питання теми: основні принципи педагогіки партнерства, теоретичні і прагматичні аспекти співпраці батьків і школи, різниця між партнерською орієнтацією та традиційним підходом

Тема 30. Розвиток педагогіки партнерства. Спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками.

Ключові питання теми: основні принципи педагогіки партнерства, теоретичні і прагматичні аспекти співпраці батьків і школи, різниця між партнерською орієнтацією та традиційним підходом

Тема 31. Проектне навчання на уроках географії у 7 класі НУШ: ресурси для проведення наукових експериментів

Ключові питання теми: Основи проектного навчання в рамках НУШ. Переваги та виклики використання проектного підходу у викладанні географії. Планування та організація проектного навчання. Етапи створення та реалізації проектів. Вибір тем та постановка цілей для учнівських проектів. Огляд доступних ресурсів та інструментів для проведення географічних експериментів. Використання цифрових та фізичних інструментів у навчальному процесі.

Тема 32. Українська мова в НУШ 7 класу: використання ігрових методик

Ключові питання теми: 1. Початок нового циклу НУШ 2. Ігрові технології на уроках української

Тема 33. Перша допомога в школі: що має знати кожен педагог у критичній ситуації.

Ключові питання теми: Сучасна школа потребує удосконалення теоретичних та практичних навичок педагогів по відношенню до надання медичної допомоги учасникам освітнього процесу, залежно від виникнення механізму травми, та організації показів до транспортування в лікувальний заклад.

Тема 34. Перші хвилини після травми: покрокові дії вчителя

Ключові питання теми: ознайомити педагогів з особливостями огляду пацієнта, згідно алгоритму X-ABCDE, з надання медичної допомоги при травмі опорно-рухового апарату, враховуючи особливості дитячого віку

Тема 35. Освітні технології, ШІ та програма eTwinning на допомогу вчителю

Ключові питання теми: Розпочнемо знайомлення з освітніми технологіями і можливостями штучного інтелекту для підготовки матеріалів і завдань. Далі будуть представлені практичні інструменти для застосування на уроці, включно з ChatGPT, Canva AI та Mentimeter. Наступний блок присвячено платформі eTwinning, її можливостям і прикладам міжнародних проектів, що сприяють розвитку співпраці та ключових компетентностей учнів. На завершення підсумки: як освітні технології, ШІ та eTwinning допомагають ефективно формувати ключові компетентності та підвищувати мотивацію учнів.

Тема 36. ШІ на уроці в реальному часі: імпровізація, натхнення, взаємодія

Ключові питання теми: Ми дослідимо, як ШІ може стати не заміною, а партнером учителя. Ви побачите, як перетворити пояснення на творчий діалог із класом за допомогою живої генерації. Розберемо техніку 'Учитель як режисер', де Krea і Leonardo виконують роль миттєвого ілюстратора.

Тема 37. ШІ на допомогу вчителю: швидше, ефективніше, креативніше

Ключові питання теми: Розпочнемо знайомлення з освітніми технологіями і можливостями штучного інтелекту для підготовки матеріалів і завдань. Далі будуть представлені практичні інструменти для застосування на уроці, включно з ChatGPT, Canva AI та Mentimeter. Наступний блок присвячено платформі eTwinning, її можливостям і прикладам міжнародних проектів, що сприяють розвитку співпраці та ключових компетентностей учнів. На завершення підсумки: як освітні технології, ШІ та eTwinning допомагають ефективно формувати ключові компетентності та підвищувати мотивацію учнів.

Тема 38. Від внутрішнього стимулу до професійного успіху: тренінг для вчителя

Ключові питання теми: Зміст тренінгу з промотивації охоплює: вивчення основних теорій мотивації, визначення особистих та професійних мотивів, розробку індивідуальних стратегій мотивації та формування навичок самомотивації для досягнення цілей. Тренінг включає практичні вправи, дискусії та аналіз реальних роботи вчителя для розвитку знань та умінь у сфері мотивації.

Тема 39. ШІ-асистент для педагога: промпти, що економлять час і підсилюють навчальний результат.

Ключові питання теми: Програма охоплює три ключові блоки: «ШІ-асистент», де ми розбираємо промпт-інжиніринг для вчителів і бібліотекарів; «Цифрова залученість» — створення TikTok-буктрейлерів та квестів; та «Ментальний ресурс» — практичні техніки запобігання вигоранню та розвитку критичного мислення в епоху дипфейків.

Тема 40. Викладання у Воєнний час: адаптивні стратегії та програми підтримки для дистанційного навчання та подолання викликів.

Ключові питання теми: що таке травма і як розпізнати її наслідки у класі; складна поведінка учнів і як з цим працювати; як створити безпечний освітній простір для учнів під час війни на прикладах викладання англійської мови у класі.

Тема 41. Тривога, ПТСР, відчуженість: як розпізнати та підтримати учня на уроках НУШ

Ключові питання теми: Програма спрямована на вивчення психоемоційного стану учнів в умовах війни та аналіз впливу хронічного стресу на їхню навчальну діяльність і поведінку. Учасники ознайомляться з ключовими поведінковими й емоційними маркерами тривоги, ПТСР та відчуженості на уроках, а також визначать межі компетентності педагога в кризових ситуаціях. Особлива увага приділена практичним інструментам створення безпечного освітнього середовища: впровадженню педагогіки довіри, екологічним методам оцінювання, технікам заземлення, ресурсним запитанням та використанню позаурочних активностей природи, мистецтва, екскурсій як ресурсів для психосоціального відновлення підлітків.

Тема 42. Емоційний інтелект на уроках мистецтва: як образотворче мистецтво і музика підтримують дитину

Ключові питання теми: Актуальні методики розвитку емоційного інтелекту на уроках мистецтва як образотворче мистецтво і музика підтримують дитину, принципи розвитку емоційного інтелекту в контексті м'яких навичок

Тема 43. Майндфулнес у класі: прості практики для вихователя ЗДО та вчителя молодших класів.

Ключові питання теми: Головні аспекти майндфулнесу — розвиток навички бути в моменті «тут і зараз» через усвідомленість, безоцінковість та прийняття. Дихання та саморегуляція — дихальні техніки для швидкого заспокоєння. Органи чуття та заземлення — повернення в теперішній момент через слух, зір, дотик і сканування тіла. Емоційний компас — розпізнавання емоцій, визначення їх у тілі «погода всередині». Керування увагою — тренування концентрації на навчанні та повернення думок, що відволіклися.

Тема 44. Педагогічне вигорання: реальна профілактика — для всіх педагогів

Ключові питання теми: Педагогічне вигорання: міфи та реальність

Основні причини професійного виснаження в сучасних умовах
Ознаки емоційного, фізичного та професійного виснаження
Самодіагностика рівня стресу та ризиків вигорання
Баланс між професійним і особистим життям: чи можливий він?
Межі відповідальності педагога: як не брати на себе забагато
Практики самопідтримки та відновлення ресурсного стану
Техніки швидкої саморегуляції в умовах підвищеного навантаження
Роль колективу та керівництва у профілактиці вигорання
Створення індивідуального плану турботи про себе

Тема 45. Коли учень мовчить або вибухає: психологічний погляд на тривогу і травму очима вчителя-предметника

Ключові питання теми: Програма спрямована на вивчення психоемоційного стану учнів в умовах війни та аналіз впливу хронічного стресу на їхню навчальну діяльність і поведінку. Учасники ознайомляться з ключовими поведінковими й емоційними маркерами тривоги, ПТСР та відчуженості на уроках, а також визначать межі компетентності педагога в кризових ситуаціях. Особлива увага приділена практичним інструментам створення безпечного освітнього середовища: впровадженню педагогіки довіри, екологічним методам оцінювання, технікам заземлення, ресурсним запитанням та використанню позаурочних активностей природи, мистецтва, екскурсій як ресурсів для психосоціального відновлення підлітків.

Тема 46. Коли слів недостатньо: уроки образотворчого мистецтва і музики як простір психологічного розвитку і підтримки

Ключові питання теми: Актуальні методики розвитку емоційного інтелекту на уроках мистецтва як образотворче мистецтво і музика підтримують дитину, принципи розвитку емоційного інтелекту в контексті м'яких навичок

Тема 47. Внутрішній ресурс педагога: психологічні стратегії стійкості в умовах хронічної невизначеності

Ключові питання теми: Сучасна українська школа відчуває потребу в отриманні практичних навичок і вмінь психологічної резильєнтності

Тема 48. 2 хвилини, які змінюють урок: психологічні практики усвідомленості для вихователя ЗДО і вчителя молодших класів

Ключові питання теми: Головні аспекти майндфулнесу — розвиток навички бути в моменті «тут і зараз» через усвідомленість, безоцінювості та прийняття. Дихання та саморегуляція — дихальні техніки для швидкого заспокоєння. Органи чуття та заземлення — повернення в теперішній момент через слух, зір, дотик і сканування тіла. Емоційний компас — розпізнавання емоцій, визначення їх у тілі «погода всередині». Керування увагою — тренування концентрації на навчанні та повернення думок, що відволіклися.

Тема 49. Вигорання педагога — не слабкість, а сигнал: психологічні причини, рання діагностика і реальний вихід

Ключові питання теми: Педагогічне вигорання: міфи та реальність
Основні причини професійного виснаження в сучасних умовах
Ознаки емоційного, фізичного та професійного виснаження
Самодіагностика рівня стресу та ризиків вигорання
Баланс між професійним і особистим життям: чи можливий він?
Межі відповідальності педагога: як не брати на себе забагато
Практики самопідтримки та відновлення ресурсного стану
Техніки швидкої саморегуляції в умовах підвищеного навантаження
Роль колективу та керівництва у профілактиці вигорання
Створення індивідуального плану турботи про себе

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи:

1. Закон України Про вищу освіту
2. Закон України Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій
3. Закон України Про дошкільну освіту
4. Закон України Про загальну середню освіту
5. Закон України Про інноваційну діяльність
6. Закон України Про наукову і науково-технічну діяльність
7. Закон України Про наукову і науково-технічну експертизу
8. Закон України Про освіту
9. Закон України Про позашкільну освіту
10. Закон України Про професійно-технічну освіту
11. Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні
12. Національна доктрина розвитку освіти
13. Положення про державний вищий навчальний заклад
14. Положення про дистанційне навчання
15. Положення про інститути післядипломної педагогічної освіти
16. Положення про організацію навчального процесу
17. Постанова кабінету міністрів України від 28.03.2002 № 379 Про затвердження Державної програми "Вчитель"

Основна література:

1. Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування: сприяння розвитку клієнта. Пер. з англ. Київ.: Сфера, 1998. 342 с.
2. Барна І.В. Біологія. Методика розв'язування задач: Навчальний посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2009. 216 с.
3. Бех І. Д. Рефлексія у духовному «Я» особистості. Рідна школа. 2011. №8-9.
4. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: [монографія]. Київ : Атіка, 2008. 684 с.
5. Бізнес-планування: навч. посіб. / Т.Г.Васильців, Я.Д.Кочмарик, В.І.Блонська, Р.Л.Лупак. Київ: Знання, 2013. 207 с.
6. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О., Ліннік О. О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. 2-ге видання, перероб. і доп. Київ, Державна служба якості освіти, 2021. 350 с.
7. Василенко І. Ю. Тренінг розвитку творчого мислення. Обдарована дитина. 2004. № 5. С. 52-55.
8. Величко Л.П. Інтегративні завдання на основі синхроністичної таблиці / Біологія і хімія в рідній шк. 2017. №5. С. 29-32.
9. Використання ігрових технологій під час вивчення біології / Уклад. К.М. Задорожний. Харків: Вид. група «Основа», 2010. 141 с.
10. Використання Kahoot у навчально-виховному процесі: веб-сайт. URL: <https://bit.ly/3Vmanig>
11. Від керівника до лідера : практичні поради для 57 директорів шкіл та керівників відділів освіти / Анна Уварова, Поліна Гоч. - Київ : Центр інноваційної освіти «Про.Світ», 2019. - 60 с. - URL : <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/521/12,2019.pdf>
12. Вознюк О. В., Дубасенюк О. В. Цільові орієнтири розвитку особистості у системі освіти: інтегративний підхід: [монографія]. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 684 с.
13. Вукіна Н.В., Дементієвська Н.П., Сущенко І.М. Критичне мислення: як цьому навчати: наук.-метод. посіб. / За наук. ред. О.І.Пометун. Харків, 2007. 190 с.

14. Вчимося вчитися та критично мислити. Нестандартні завдання за темами тижнів до курсу «Я досліджую світ». 1 клас. / авт. - упоряд. Н.В.Маценко, Н.В.Свір. Харків : вид. група «Основа», 2019. 133 с.
15. Галузьяк В. М. Рефлексія у структурі особистісно-професійної зрілості вчителя. Теорія і практика управління соціальними системами. Щоквартальний наук.-практ. журнал. Харків : НТУ «ХПІ». 2008. №4. С. 17-25.
16. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. Вища освіта України. № 3. 2008. С. 23-30.
17. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. Вища освіта України. № 3. 2008. С. 23-30.
18. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Харків: Віват, 2022. 512 с. (Серія «Саморозвиток»).
19. Гусак В.М. Нові ролі педагога у контексті реформ сучасної української школи. Матеріали Науково-практичної конференції «Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах НУШ». URL: <http://conf.zipro.net.ua/?p=79>
20. Даниленко Л.І. Вивчення фізичних явищ у живій природі у процесі викладання курсу біології: навч.- методичний посібник / Л.І. Даниленко. Черкаси: Редакційно-видавничий відділ Черкаського ОІПОПП, 2010. 110 с.
21. Даниленко Л.І. Інтеграція знань у профільному навчанні біології (10-11 класи): навч.-метод. посібник / Л.І. Даниленко. Черкаси: ЧОІПОПП, 2014. 72 с.
22. Даниленко Л.І. Національно-патріотичне виховання учнів на уроках біології: метод. посібник / Л.І. Даниленко, С.О. Гончаренко, Т.В. Громова та ін. Черкаси: КНЗ «ЧОІПОПП Черкаської обласної ради», 2017. 79 с.
23. Даниленко Л.І. Фізика на уроках біології: 7-9 класи /авт.-упор. Л.І. Даниленко. Київ: Шк. світ, 2011. 120 с.
24. Данило Косенко. Як створити шкільний простір, що мотивуватиме учнів навчатися. URL: <https://bit.ly/3kM3eY4>
25. Державний стандарт базової загальної освіти : постанова КМУ від 30.09.2020 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
26. Державний стандарт початкової освіти : постанова КМУ від 21.02.2018 № 87 (у редакції постанови КМУ від 24.07.2019 №688). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF>
27. Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» : Постанова КМУ від 04.04.2018 № 237 (зі змінами від 05.07.2024 №796). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/237-2018-%D0%BF#Text>
28. Ділова активність. Методичний посібник з дидактичним наповненням для вчителів, вихователів, класних керівників (загальний ресурс) / За заг. Ред.. Павла Гнуса. Львів. 2001. 192 с.
29. Діти та війна. Навчання технік зцілення /Патрік Сміт, Атле Дирегров, Вільям Юле. Львів: Галицька Видавнича Спілка, 2022. 108 с.
30. Доброго ранку! Ми раді, що ви тут! Посібник для педагогів про проведення ранкових зустрічей. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2016. 52 с.
31. Досліджуємо світ цікаво : збірник дидактичних матеріалів до навчальних тижнів курсу «Я досліджую світ» за типовою освітньою програмою, розробленою авторським колективом під керівництвом Р.Шияна / авт.-уклад. Л.Добровольська, В.Андросова. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2018. 204 с.
32. Дуткевич Т.В. Техніка управлінської діяльності в закладі освіти. Київ: КНТ, 2020. 194 с.
33. Екстрена медична допомога / За ред. Г.Г. Роціна. Київ: Поліграф. книга, 2009. 138 с.
34. Європейське мовне портфоліо (методичний посібник). URL:

<http://surl.li/eakzd>

35. Збірник документів по організації позашкільної освіти. Київ. 2002. 444с.
36. Зеленська Л. Д. Мовно-комунікативна компетентність учителя-коуча, ментора, тьютора, фасилітатора (на прикладі програми «Освітологія»). Молодь і ринок. № 9(195). 2021 С. 16-20. 28.
37. Зубенко Л. Г., Немцов В. Д. Культура ділового спілкування : навч. посіб. Київ: «Ексоб», 2002. 200 с.
38. Зцілення травм війни: психосоціальний аспект / автор-упор. Т. Артеменко. Черкаси: КНЗ «ЧОІПОПП Черкаської обласної ради», 2022. 80 с. URL: <http://oipopp.ed-sp.net/?q=node/76861>
39. Ілліна О. В. Проблема вмінь, необхідних для організаторської діяльності вчителя, в історії педагогічної думки. Вісник Житомирського державного педагогічного університету. 2018. № 24. С. 63-66.
40. Інновації, що приносять результат / упоряд. Т. М. Загорулько. Харків : Основа, 2016. 158 с.
41. Інструменти для оцінювання рівня безпеки, комфорту та здоров'я школи і планування змін. URL: <https://bit.ly/3kLtGkM>
42. Керівництво з проведення інтерв'єй та суперв'єй / автор-упорядник Т. Артеменко. Черкаси, КНЗ «ЧОІПОПП Черкаської обласної ради», 2021. 42 с. URL: <https://cutt.ly/dEUkz1u>
43. Кобинець Я. Підходи Нової української школи, або Шлях до дитячого серця. URL: <https://bit.ly/3Fju05x>. Дата перегляду: 30.11.2022.
44. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458.
45. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, №34-35, ст. 458. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
46. Козира В.М. Технологія розвитку критичного мислення у навчальному процесі: навч.-метод. посіб. для вчителів. Тернопіль: ТОКІППО, 2017. 60 с.
47. Козлова О.М., Сорокіна О.С., Чамата С.О. Стереометрія в старшій школі: навч.-метод. посіб. для вчителів. Черкаси: ОІПОПП, 2012. 72 с.
48. Конституція України. Основний закон. Київ, 1996.
49. Концепція «Нова українська школа. (2016, 27 жовтня). URL: <https://bit.ly/3FFTyQo>
50. Копосов П. Нова українська школа : дидактичні особливості організації навчально-ігрової діяльності учнів 1-2 класів : навч.-метод. посіб. Харків : Вид-во «Фабула», 2021. 160 с.
51. Костюк А. В. (2014). Емоційний інтелект та шляхи його розвитку. Науковий вісник Херсонського державного університету, 2014. № 2. С. 85-89.
52. Котлер Ф. Стратегічний маркетинг для навчальних закладів / Ф. Котлер, Карен Ф. А. Фокс ; пер. с англ. Київ : УАМ, Вид. Хімджест, 2011. 580 с.
53. Кочан І.М. Лінгвістичний аналіз тексту/ навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 423 с.
54. Кубрак О. В. Етика ділового повсякденного спілкування. Суми : ВТД «Університетська книга», 2002. 208 с.
55. Литвиненко Г., Клясен Н. Управління проектами: сутність та особливості застосування в освіті. Рідна школа. 2017. №11-12. С. 39-43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2017_11-12_9
56. Лідерство у діяльності керівника освітньої організації І О. І. Бондарчук, О. О. Нежинська : спецкурс для слухачів очно-дистанційної форми навчання в системі післядипломної педагогічної освіти. - Київ, 2017. - 36 с. - URL : <https://core.ac.uk/download/pdt7154283886.pdf>
57. Лук'янова Л. Б. та ін. Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2012. 272 с.
58. Лук'янова Л.Б. та ін. Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади: [монографія]. Київ : Педагогічна думка, 2012. 272 с.

59. Макаренко В.М., Туманцова О.О. Як опанувати технологію формування критичного мислення. Харків : Вид. група «Основа», 2008. 320 с.
60. Мартинець Л. А. Управління професійним розвитком учителів : навч.-метод. посіб. / Л. А. Мартинець. - Вінниця : ДонНУ, 2016. - 87 с. Внутрішня система забезпечення якості освітньої діяльності: стандарти та рекомендації. - URL : <https://cutt.lv/prnvgJh>
61. Матюха Г. В., Салло Ю. В. Організація групової роботи на уроках англійської мови. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2013. С. 271-274.
62. Машовець М.А., Науменко М.С. Особливості емоційно-ціннісного спілкування в сучасній українській сім'ї. Молодий вчений. 2018. № 8.1 (60.1). С. 80 – 84.
63. Менеджмент та маркетинг в сучасних освітніх організаціях: колект. навч. посіб. / Авт. колектив: за ред. З.В. Рябової. - Київ : НАПН України, Ун-т менедж. освіти, 2021.-273 с.
64. Методичні рекомендації для закладів загальної середньої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. - К., 2021. - URL : <https://academiq.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/Metodychni-rekomen-datsiyi-dlva-serednih-shkil-l-Lpdf~>
65. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в школах у 2022/2023 навчальному році / М-во освіти і науки України. Київ, 2022. URL: <https://bit.ly/3VVI00D>
66. Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти : наказ МОНУ від 13.07.2021 №813. URL: <http://surl.li/dyrzc>
67. Мірошник О. Г. Професійно-педагогічна рефлексія у вимірах основних сфер професійної активності вчителя. Психологія і особистість. 2015. №1 (7). С. 162-173.
68. Навчаємо мислити критично: пос. для вчителів / авт-уклад. О.І.Пометун, І.М.Сущенко. Дніпро: ЛІРА, 2016. 144 с.
69. Навчаємо мислити критично: посіб. для вчителів / авт-уклад. О.І.Пометун, І.М.Сущенко. Дніпро: ЛІРА, 2016. 144 с.
70. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа : теорія і практика формування оцінювання у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти». / О.Фідкевич, Н.Бакуліна. Київ : Генеза, 2019. 64 с.
71. Нова українська школа : розвиток критичного мислення учнів початкової школи : навчально-методичний посібник / О.Пометун. Київ : Вид. дім «Освіта», 2020. 192 с.
72. Нова українська школа зустрічає першокласників / авт.-уклад. Л.Добровольська, В.Андросова. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2018. 216 с.
73. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник / Кірик М. Ю., Данилова Л. І. - Львів: Світ, 2019. 136 с.
74. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / za zag. red. H. M. Bibik. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с.
75. Новгородська Ю. Г. Маркетингові технології як засіб ефективного управління закладом освіти / Ю. Г. Новгородська In: The 7th International scientific and practical conference "World science: problems, prospects and innovations"(March 24—26, 2021). Perfect Publishing, Toronto, Canada. - 2021. - С. 592-601.
76. Новик І., Борисенко Ю., Венгловська О., Гладкова Г., Стягунова О. Підготовка супервізорів для закладів загальної середньої освіти: комплект навчально-методичного забезпечення. Київ. УІРО. 2024. URL: <https://bit.ly/3W23u8e>
77. Нові вимоги до компетентностей керівників шкіл в Україні : посіб. для слухачів закладів післядипломної освіти, керівників закладів загальної середньої освіти, здобувачів вищої освіти за спеціалізаціями «Управління навчальним закладом» та «Управління проектами» / О. М. Отич, Л. К. Задорожна, З. В. Рябова, Л. М. Оліфіра та ін.; за заг. ред. О. М. Отич, Л. К. О. де Фонтана; НАПН України, УВУПО, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», КВЗЗСО «Одес. акад. неперв. освіти»,

КультурКонтакт Австрія. Київ, 2018. 74 с.

78. Овчаренко О.П., Лазар А.П., Матюшко Р.П. Основи радіаційної медицини: навч. посібник. Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2002. 208 с.
79. Осадчий І.Г. Педагогіка якості освіти: бери й роби. Посібник із менеджменту якості для керівників закладів загальної середньої освіти. Київ: «Видавнича група «Шкільний світ». 2021. 272 с.
80. Освітнє лідерство : від теорії до практики : монографія / За наук. рсд. В. Р. Міляєвої ; Київський університет імені Бориса Грінченка [Електронне видання]. - Київ ; Кривий Ріг : вид. Р. А. Козлова, 2021. -296 с.
81. Основи критичного мислення: метод. пос. для вчителів / О.І.Пометун, І.М.Сущенко. Дніпро: ЛІРА, 2016. 156 с.
82. Палько Т. В. Психологічна програма розвитку рефлексії вчителів в умовах післядипломної педагогічної освіти. Актуальні проблеми психології. 2014. Т. 1. Вип. 41. С. 163-168.
83. Петрушкевич О. Ненасильницьке спілкування школі – це міф чи реальність? URL: <https://bit.ly/3EWW2eV>
84. Підготовка вчителів до розвитку життєстійкості/стресостійкості у дітей в освітніх навчальних закладах : навч.-метод. посіб. / Богданов С. О. та ін. ; заг. ред.: Чернобровкін В. М., Панок В. Г. Київ : Унів. Вид-во ПУЛЬСАРИ, 2017. 208 с.: іл., табл. URL: <https://cutt.ly/41ZBVFb>
85. Підприємництво для школярів. Дія. Цифрова освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/pidpriemnictvo-dla-skolariv-modul-3>
86. Побірченко Н. А. Психодіагностика професійної ідентичності майбутніх вчителів : методичні рекомендації. Київ : БЦФ ТОВ «Дельфін», 2010. 45 с.
87. Податковий кодекс Україн. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
88. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Посібник для вчителя. Київ, 2014. 280 с.
89. Правило кисневої маски для педагогів: практичні вправи для відновлення в травматичних обставинах від Тетяни Тимошенко. URL: <https://bit.ly/3uydYxV>
90. Про деякі питання організації надання професійної підтримки та допомоги педагогічним працівникам (здійснення супервізії) у сфері загальної середньої освіти : Наказ МОН від 20.09.2024 №1349. URL: <https://bit.ly/4gz4fh2>
91. Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова КМУ від 21.08.2019 № 800 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 27.12.2019 №1133). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>
92. Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти. Наказ МОН від 19.02.2021 №235. URL: <https://bit.ly/3C7tkvQ>
93. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації керівників закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти : наказ МОН від 12.10.2022 № 905. URL: <https://bit.ly/3vgA4Fe>
94. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації новопризначених керівників закладів загальної середньої освіти : наказ МОН від 16.09.2022 № 817. URL: <https://bit.ly/3jkPBkS>
95. Про об'єкти підвищеної небезпеки : Закон України від 18.01.2001 р. № 2245-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 15, ст. 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text>
96. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
97. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31, ст. 226. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
98. Професійний стандарт за професіями «Вчитель закладу загальної

- середньої освіти» : наказ МОН України від 29.08.2024 № 1225. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-ilovepdf_merged.pdf
99. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» : наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 р. № 2736-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>
 100. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». Цифровий ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>
 101. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи: методичний посібник для вчителів / автори-укладачі О.І. Пометун, І.М. Сущенко. Київ, 2017, 96 с.
 102. Пучков І. Використання змішаного навчання при підготовці вчителів початкових класів. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2017. № 1 (13). С. 260-264.
 103. Рамка безперервного професійного розвитку вчителів. URL: <https://ngschoolteacher.wixsite.com/cpdinsett/cpd-framework>
 104. Резван О. О. Шляхи вдосконалення професійної рефлексії вчителів проєктних класів «Інтелект України». Рідна школа. 2016. №4. С. 65-69.
 105. Рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти : наказ МОНУ від 01.04.2022 №289. URL: <http://surl.li/coolq>
 106. Робінсон К., Ароніка Л. Школа майбутнього. Львів : Літопис, 2016. 258 с.
 107. Розвиваємо громадянські компетентності : другий клас / під заг. ред. Н.Бібік, Н.Софій. Київ, 2019. URL: http://www.ussf.kiev.ua/images/project-50/2class_5-Vartist_4.pdf
 108. Рябова З.В., Кравченко Г.Ю. Метод проєктів у розвитку якості початкової освіти. Харків : Вид-во «Ранок», 2013. 144 с.
 109. С. 9-14.
 110. Савченко О.Я. Система міжпредметних завдань на уроках літературного читання : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 104 с.
 111. Самооцінювання закладу освіти: ефективний інструмент підвищення управлінської діяльності. URL: <https://bit.ly/3wUZ8lt>
 112. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 №2205, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 10.11.2020 за №1111/35394. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text>
 113. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти : наказ МОЗ України від 25.09.2020 №2205, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 10.11.2020 за №1111/35394. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text>
 114. Северинова А.М. Основні вектори розвитку фізичної науки і професіоналізму вчителя. Педагогічний вісник. 2019. №3 (97). С.43-45
 115. Сеїтосманов А., Фасоля О. Нова школа у нових громадах : посібник з ефективного управління освітою в об'єднаних територіальних громадах. Київ, 2017. 128 с.
 116. Сенчина Н. Г. Формування педагогічної рефлексії учителів гуманітарних спеціальностей у післядипломній освіті : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2019. 22 с.
 117. Скиба М. Цінності в школі – від глухої оборони до навігації в незвіданому. Нова українська школа. URL: <https://bit.ly/3UrXXnA>
 118. Скиба М. Цінності в школі – від глухої оборони до навігації в незвіданому. Нова українська школа. URL: <https://bit.ly/3UrXXnA>

119. Скиба Микола. Краще разом. Що таке педагогіка партнерства і навіщо вона в НУШ. URL: <https://bit.ly/30xzdEL>
120. Скрипник М. І. Технології професійного розвитку педагогів: методичний poradnik. Київ, 2016. 231 с.
121. Спрощене оподаткування - загальноприйнята світова практика. URL: <http://www.academia.org.ua/?p=282>.
122. Степаненко О.О. Обґрунтування поняття «тьютор» у освітньо-дослідницькому просторі. Педагогічні науки, 2018. С. 198-204.
123. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія. Київ : НІСД, 2011. 336 с.
124. Супервізія : професійна підтримка і професійний розвиток педагогів : poradnik для супервізорів (наставників). - URL : <http://www.ussf.kiev.ua/images/news/2019.09.18/%D0%A1%D1%83%D0%BF%D0%B5%P1%80%P0%B2%P1%96%P0%B7%P1%96%P1%8F.pdf>
125. Сухомлинський В.О. Сто порад учителю. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5 тт. Київ: «Рад. школа», 1976. Т. 2. С. 600-601.
126. Типове положення про проведення супервізії впровадження Концепції «Нова українська школа» / уклад. : Клокар Н.І., Нікулочкіна О.В., Київ, 2018. 6 с.
127. Удовицька Т. А. «Кліпове мислення» молоді: особливості прояву у процесі навчання (до постановки проблеми). Вища освіта України : теорет. і наук.-метод. часопис. Вип. 31. Т. VIII (50). Інститут вищої освіти НАПН України, 2013. 407-416.
128. Удовицька Т. А. «Кліпове мислення» молоді: особливості прояву у процесі навчання (до постановки проблеми). Вища освіта України : теорет. і наук.-метод. часопис. Вип. 31. Т. VIII (50). Інститут вищої освіти НАПН України, 2013. С. 407-416.
129. Удовицька Т. А. «Кліпове мислення» молоді: особливості прояву у процесі навчання (до постановки проблеми). Вища освіта України : теорет. і наук.-метод. часопис. Вип. 31. Т. VIII (50). Інститут вищої освіти НАПН України, 2013. С. 407-416.
130. Управлінська діяльність керівника навчального закладу : [навч. посібн.]. Вінниця, 2018. 196 с.
131. Фасоля А. Читацька компетентність: що формуємо, що і як перевіряємо й оцінюємо. Дивослово, № 9. 2017. С. 8-15.
132. Фідкевич О., Богданець-Білоskalенко Н. Нова українська школа : теорія і практика формування оцінювання у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти : навчально-методичний посібник. Київ : Генеза, 2020. 96 с.
133. Фінансовий сенсей. Дія. Цифрова освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/finansovyy-sensey>
134. Фісун О. В. Педагогічна фасилітація як багатозначний феномен. 3б. наук. праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С.Сковороди. «Засоби навчальної та науково-дослідної роботи», 2010. Вип. 34. С.133-139.
135. Фундаментальні цінності академічної доброчесності ; пер. з англ. ІІ Міжнародний центр академічної доброчесності. - 2019. - 39 с. - URL : <https://www.skcptic.in.ua/wp-content/uploads/Integ-Valucs-Ukr.pdf>
136. Хриков Є. М. Методологія педагогічного дослідження : монографія. Харків, 2018. 294 с. URL: <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4827/1/khrikov.pdf>
137. Шамрай С.М. Біологічні експерименти в школі / С.М. Шамрай, К.М. Задорожний. Харків: Вид. група «Основа», 2003. 96 с.
138. Швець, Т. Тьюторські компетенції, або Чому не кожен вчитель може стати тьютором. 2018. URL: <https://bit.ly/3irvxgm>
139. Шевченко І. А. Розвиток фахової компетентності вчителів природничих дисциплін у післядипломній педагогічній освіті: метод. посіб. [для післядипл. пед. освіти]. Вінниця: КВНЗ «ВАНО», 2016. 96 с.
140. Шевчук А. С. Дитячі розваги і свята (у схемах, таблицях, визначеннях, сценаріях) : навч.метод. посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2020. 336 с.

141. Шевчук А. С. Формування навичок рефлексії у дітей: ранкова зустріч «Мистецький досвід». Музичний керівник. 2021. № 5. С. 4-7.
142. Шуневич О. М. Фасилітативний підхід як умова трансформаційного навчання вчителів
143. Шуневич О. М. Фасилітативний підхід як умова трансформаційного навчання вчителів у післядипломній освіті. Суспільні дисципліни як засіб формування цивілізаційної компетентності здобувачів освіти: Матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції. Рівне, 2018. С. 219-224.
144. Щербак О.І., Софій Н.З., Бович Б.Ю. Теорія і практика оцінювання навчальних досягнень: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, Лілея-НВ, 2014. 136 с.
145. Щодо нагальних питань впровадження Закону України «Про повну загальну середню освіту» : лист МОН від 08.04.2020 №1/9-201. URL: <https://bit.ly/3wlUDiR>
146. Ehsan Taebi. Reflection in a Spontaneous World. URL: <http://surl.li/eakxc>
147. Stroebe, M., Schut, H. (2010). The dual process model of coping with bereavement: rationale and description, *Death Studies*, 23:3, 197-224. URL: <https://doi.org/10.1080/074811899201046>
148. What Is Flipped Learning? URL: <http://surl.li/eakyu>
149. Yarborough C. and Fedesco H. Motivating Students. URL: <http://surl.li/earpm>

Додаткова література:

1. Абетка для директора. URL: <https://bit.ly/2YDTDXJ>
2. Аксініна І., Войтанішек О., Саніна О. Педагогічний коучинг: новація в шкільному менеджменті. Директор школи. Київ: Шкільний світ, 2018. № 23-24. С. 10-20.
3. Андрищенко О.О. Сутність феномену «рефлексивні вміння педагога». Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Запоріжжя, 2016. Вип. 51 (104). С. 67-73.
4. Андрищенко Т.К. Розвиток рефлексивної компетентності педагога: теорія і практика. Наук.-метод. посібник. Черкаси : КНЗ «ЧОІПОПП ЧОР», 2022. 72 с.
5. Бех І. Д. Рефлексія у духовному «Я» особистості. Рідна школа. 2011. №8-9. С. 9-14.
6. Біла книга. Навчання через гру та діяльнісний підхід: огляд доказів./Дж.М.Зош, Е.Дж.Хопкінс, Х.Дженсен, К.Лю, Д.Ніл, К.Хірш-Пасек, С.Л.Соліс, Д.Вайтбрэд. The LEGO Foundation, 2017. 39 с. URL: <https://cutt.ly/h1FRr1i>
7. Богомолець О. В. та ін. Екстрена медична допомога (догоспітальні протоколи) : посібник / за ред. Богомолець О.В., Рошчина Г.Г. Київ : Юстон, 2016. 211 с.
8. Богомольний Б.Р., Кононенко В.В., Чуєв П.М. Медицина екстремальних ситуацій: навч. посіб. Одеса: Одеський держ. мед. ун-т, 2001. 412 с. URL: <https://bit.ly/3VurwoI>
9. Борисенко В. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підхід. 2017. URL: <https://bit.ly/3hxpBSJ>
10. Брюховецький В.С. Ліна Костенко: Нарис творчості. К.: Дніпро, 1990. 262 с.
11. Гондарева Г.В. Концепція розвитку емоційного інтелекту старшокласників у навчально-виховному процесі. Таврійський вісник освіти. 2013. № 2. С. 260-264.
12. Гра по-новому, навчання по-іншому : методичний посібник /упор. О. Рома. The LEGO Foundation, 2018. 44 с. URL: <https://cutt.ly/70zsIND>
13. Гуревич Р. С. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів засобами мультимедійних технологій. Наукові записки. Серія: Педагогіка. 2007. С. 38-41.
14. Даниленко Л.І. Інноваційні технології у профільному навчанні

старшокласників: навч.- метод. посібник. Черкаси: Редакційно-видавничий відділ Черкаського ОПОПП, 2015. 92 с.

15. Дії населення в умовах надзвичайних, несприятливих побутових та нестандартних ситуацій: практичний посібник / М.А. Скидан, О.М. Євдін, В.М. Могильниченко, О.В. Горіцький, О.П. Жихарев, О.М. Крикун; За заг. редакцією к.м.н. М.А. Скидана. Київ: Атіка-Н, 2007. 92 с.
16. Дубицкий А.Е., Семенов И.А., Чепкий Л.П. Медицина катастроф. Київ: Здоров'я, 1993. 462 с.
17. Євтух М. Б., Черкашина Т. В. Педагогічна система самопізнання і особистісно-професійного самовдосконалення : підручник. Черкаси : Видав. Чабаненко Ю. А., 2017. 348 с.
18. Єльнікова Г. Управлінська культура керівника загальноосвітнього навчального закладу. Управлінська компетентність. Київ, 2005. 128 с. (Б-ка «Шкільний світ»). С. 102-109.
19. Калошин В.Ф. До навчання творчого мислення. Управління школою : основа професійного зростання. 2015. № 19-21. С. 68-73.
20. Керівництво МПК з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації. Київ : Унів. вид-во Пульсари, 2017. 216 с.
21. Коваль А.П., Культура ділового мовлення: писемне та усне ділове спілкування. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ, 1997. с.193-280.
22. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст. 458.
23. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. URL: <https://bit.ly/3cp4kEx>
24. Копильчук В. Інтегровані уроки як засіб підвищення якості знань учнів. URL: <http://itcm.comp-sc.if.ua/2018/kopylchuk.pdf>.
25. Крижанівський В.В. Природнича освіта в умовах реформування Нової української школи. Педагогічний вісник, 2022. № (3)109. С. 32-33.
26. Кугуєнко Н.Ф. Активні та інтерактивні методи навчання як фактор забезпечення педагогіки успіху. Джерело пед. майстерності. 2008. № 2. С. 32-37.
27. Кудін В.С. Партнерська взаємодія – основа освітнього процесу НУШ. Навчально-методичний посібник. Черкаси. 2022. 128 с.
28. Мариновська О. Інтегральна технологія навчання: від теорії до практики. Початкова освіта. 2011. № 32 (608). С. 3-5.
29. Менеджмент освітньої організації. Харків : ТОВ «Щедра садиба», 2017. 126 с.
30. Модельні навчальні програми. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/>
31. Мойсеюк Неля. Педагогіка. URL: <https://bit.ly/3z9M8cc>
32. Моргун В.Ф. Емоційний інтелект у багатовимірній структурі особистості. Постметодика, 2010. № (6)97.С. 2-15.
33. Навчання, досвід, наставництво. Інформаційний бюлетень За медичні права. Квітень 2011. № 4. С. 2-3. URL: <http://lviv.medprof.org.ua/uploads/media/2-3.pdf>
34. Нова українська школа : дидактичні основи STREAM-освіти в початковій школі : навчально-методичний посібник /С.Вакарін. Київ : Саміт-книга, 2021. 144 с.
35. Нова українська школа: теорія і практика формувального оцінювання у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти : навчально-методичний посібник / Д.В. Ротфорт, О.М. Гезей, за заг. ред. Л.Д.Покроєвої. Харків : Вид-во «Ранок», 2021.144 с.
36. Онопрієнко О.В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів: сутність і методика здійснення. Український педагогічний журнал. 2016. № 4. С.36-42.
37. Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах НУШ. URL: <https://conf.zippro.net.ua/?p=340>
38. Про затвердження Положення про організацію оповіщення про

загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та зв'язку у сфері цивільного захисту : Постанова КМУ від 27.09.2017 №733. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2017-%D0%BF#Text>

39. Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 №2205, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 10.11.2020 за №1111/35394. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text>
40. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 05.12.2015 № 389-VIII-XII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
41. Пшенична Л. В. Керівник навчального закладу : навч. посіб. І Л. В. Пшенична. - Суми : вид-во «СумДПУ імені А. С. Макаренка», 2016. - 520 с.
42. Регулююча дія ціннісних орієнтацій у житті дитини: моногр. [Т.О. Піроженко, І.І. Карабаєва, О.Ю. Хартман, Л.І. Соловійова, О.І. Федорчук, Л.Д. Токарева]; за ред. Т.О. Піроженко. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 222 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/722164/>
43. Розвиваємо громадянські компетентності з 1 класу / під заг. ред. Н.Бібік, М.Араджионі. Київ : ФОП «Парашин К.С.», 2018. 880 с.
44. Самопізнання і самовдосконалення в схемах, формулах, таблицях: навчально-методичний посібник / за загальною редакцією Е. А. Піньковської, Т. В. Черкашиної. Укладач А. В. Аносова. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2018. 152 с.
45. Северинова А.М. Забезпечення ефективного освітнього процесу під час викладання фізики і хімії. Педагогічний вісник. 2020. №3 (101). С.41-45.
46. Северинова А.М. Здійснення переходу до компетентнісної моделі навчання та впровадження нових методичних підходів у вивчення фізики. Педагогічний вісник. 2018. №3 (93). С.38-40
47. Сич Т. В. Управління людськими ресурсами закладу освіти : [навч. посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Управління навчальним закладом» спеціальності 073 «Менеджмент»] І Т. В. Сич // Держ. закл. «ЛНУ імені Тараса Шевченка». - Старобільськ, 2021. - 283 с.
48. Скидан М.А., Євдін О.М., Могильниченко В.М., Горіцький О.В., Жихарев О.П., Крикун О.М. Дії населення в умовах надзвичайних, несприятливих побутових та нестандартних ситуацій: практичний посібник / за заг. редак. М.А. Скидана. Київ: Атіка, 2007. 92 с.
49. Технології розвитку критичного мислення учнів / Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д. / Наук. ред., передм. О.І.Пометун. Київ: Плеяди, 2006. 220 с.
50. Тимошко Г.М. Управління формуванням професійного здоров'я педагогів. Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Київ, 2015. Вип. 83. Част. 2. 224 с. С.102-107.
51. Типова освітня програма для учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом Р.Б.Шияна : наказ МОН України від 12.08.2022 № 743) URL: <https://cutt.ly/p018NA1>
52. Топузов О.М. Освітнє партнерство в системі загальної середньої освіти: теорія і методологія. Київ : Інститут педагогіки : Педагогічна думка, 2021. 160 с.
53. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі: навч.-метод. посіб. О.І.Пометун. Київ, 2020. 104 с.
54. Черкашина Т. В. Сучасні педагогічні практики: педагогічна система самопізнання і особистісно-професійного самовдосконалення: навчально-методичний посібник : для педагогічних працівників. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2019. 162 с.
55. Шість цеглинок методичний посібник / упор. О. Рома - The LEGO Foundation, 2018. 35с. URL: <https://cutt.ly/b0zhk41>
56. Як підвищити креативність? Тренінг, спрямований на формування креативності. Шкільний світ. 2007. № 23-24. С. 19-35.

57. Яценко Т.О. Формування читацької компетентності учнів як головна проблема шкільного літературного навчання. Наукові записки, 2009. № 1. С. 69-71
58. Яценко Т.О. Формування читацької компетентності учнів як головна проблема шкільного літературного навчання. Наукові записки, 2009. № 1. С. 69-71.
59. Cadre européen commun de référence pour les langues : apprendre, enseigner, évaluer. Volume complémentaire avec de nouveaux descripteurs. URL: www.coe.int/lang-cecr
60. Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment. Companion volume with new descriptors. URL: www.coe.int/lang-cefr
61. Sullivan, K. (2015). An Application of Family Stress Theory to Clinical Work with Military Families and Other Vulnerable Populations. *Clinical Social Work Journal*, 43(1), 89-97.